

De videregående uddannelser skal matche behovene i kreative erhverv

De videregående uddannelser skal udvikles, så de i højere grad matcher erhvervslivets behov og imødegår manglen på kvalificeret arbejdskraft.

Kreative erhverv er med til at skabe fremtiden. Det er kreative erhverv, der driver innovation og nytænkning; udvider forestillingsevnen og rykker grænserne for kunsten og viden. Kreative erhverv skaber løsninger på nogle af de store udfordringer, vi står overfor både lokalt og globalt. Det er efterspurgte kvaliteter i en stærkt digitaliseret og global verden, og det kan aflæses i eksporttal for erhvervene; kreative erhverv havde rekordhøj eksport på 130 mia. kr. i 2021. Det er en stigning på 87,5 % i løbet af 10 år. Danske kreative erhverv har indtaget en markant global position særligt inden for brancher som mode og design, byplanlægning og arkitektur, møbler, film, litteratur og medier, spil, XR og musik.

Fælles for kreative erhverv er en tilgang til produktudvikling, der handler om enkelhed og kvalitet – med nye løsninger for øje. Det er en tilgang, der skaber innovation overalt i det danske samfund. Kreative erhverv skaber beskæftigelse for 117.000 personer på fuldtid (2021 tal) og bidrager til den samlede samfundsøkonomi med en årlig omsætning på ca. 411 mia. kr. årligt, når den afledte økonomiske aktivitet tælles med.

Derfor, er det vigtigt, at vi som samfund fortsat uddanner til fremtiden og sørger for at afhjælpe den største udfordring for erhvervene; manglen på kvalificeret arbejdskraft. Manglende vækst som følge af mangel på kvalificeret arbejdskraft er en kæmpe udfordring ikke blot for kreative erhverv, men for Danmark. Kreative erhverv er nemlig centrale, når det handler om at løse flere af de aktuelle, samfundsmæssige udfordringer; det gælder den grønne omstilling, digitaliseringen samt moderniseringen af velfærdssamfundet. På alle områder er der brug for at skabe nødvendig forandring – og det kan kreative erhverv bidrage med.

Derfor er det afgørende, at der sættes ind med tiltag for at imødegå udfordringen med mangel på kvalificeret arbejdskraft. Uddannelsesinstitutionerne spiller naturligvis en helt central rolle, idet uddannelsesstilbud skal matche de behov, der er i erhvervene.

Inden for kreative erhverv er uddannelsesbilledet meget differentieret; i nogle brancher, f.eks. film og musik, er der kultur for, at man 'arbejder sig op' og en stor del af uddannelsen ligger i selve erhvervet; i andre brancher, f.eks. design, kommer medarbejdere primært med en lang, videregående uddannelse; i spiludvikling rekrutteres fra både lange og mellemlange uddannelser indenfor en række forskellige uddannelsesstyper som programmering, grafisk design, animationsdesign m.fl. Det må et samlet uddannelsespolitisk udspil for kreative erhverv nødvendigvis afspejle og Dansk Erhvervs forslag til reform af uddannelser, der målrettes kreative erhverv, vil derfor ikke favne alle erhverv på samtlige forslagspunkter.

Regeringen har i udspil til en reform af videregående uddannelser; ”Forberedt på fremtiden I” (marts 2023) bl.a. fokus på den store mangel på arbejdskraft. Regeringen har derfor lagt op til flere initiativer:

- Gode muligheder for at dygtiggøre sig hele livet; der skal skabes bedre muligheder for at efter- og videreudanne sig løbende.
- Flere internationale universitetsstuderende, det skal være muligt at optage flere internationale studerende inden for områder, hvor erhvervslivet efterspørger arbejdskraft.
- Flere erhvervskandidatuddannelser – op mod 5.000 studerende skal årligt tage en erhvervskandidatuddannelse.
- Derudover skal 2.500 studerende årligt tage en engelsksproget erhvervskandidatuddannelse målrettet områder med høj efterspørgsel på arbejdskraft
- Øge antallet af internationale studerende inden for afgrænsede områder, hvor danske virksomheder efterspørger højtuddannet arbejdskraft.
- Omlægning af udvalgte kandidatuddannelser til 1 1/4-årige kandidatuddannelser.
- Dimensionering af udvalgte videregående uddannelser, så de bedre matcher efterspørgslen på arbejdsmarkedet
- Omlægning af basisbevilling på 25 pct. af uddannelsernes studentertaxameter, så den gives efter om dimittenderne får relevant beskæftigelse efter endt uddannelse.

Særligt om regeringens udspil; øgning af antallet af internationale studerende med tilknytning til arbejdsmarkedet.

- Dansk Erhverv er enig heri. Med internationale studerende er der en chance for, at de studerende efterfølgende bliver i Danmark og bidrager til det danske arbejdsmarked. Er der endda tale om internationale erhvervskandidater, så vil de bidrage med arbejdskraft allerede under studiet. Med løn og skat vil mange studerende være en overskudsforretning fra dag 1, da skattebetalingen fra 25 timers arbejde overgår taxameteret til mange universitetsstudier. Dertil er erhvervskandidater uden SU.

Særligt om regeringens udspil; omlægning af udvalgte kandidatuddannelser til 1 1/4-årige kandidatuddannelser;

- Regeringen foreslår, at op mod halvdelen af kandidatuddannelserne fremover forkortes. Dansk Erhverv er bekymret for, hvordan denne omlægning konkret sker, så den ikke forringer kandidatuddannelserne – og 50 pct. er for meget.

Særligt om regeringens udspil; dimensionering af udvalgte uddannelser;

- Det er afgørende, at der tages hensyn til, at der er forskelle på det danske arbejdsmarked. I store dele af det kreative arbejdsmarked vil traditionelle dimensioneringsparametre såsom indkomst- og ledighedstal ikke være retvisende. Det skyldes bl.a. en høj grad af projektansættelser. Der bør foretages en analyse af, hvilke datakilder der i stedet vil være retvisende og relevante at bruge. Der bør endvidere igangsættes en analyse af uddannelser, der fører til de kreative erhverv med henblik på at sikre gode og relevante uddannelser til fremtiden.

Særligt om regeringens udspil; omlægning af basisbevilling på 25 pct. af studentertaxameter;

- Igen er det afgørende, at der tages hensyn til, at der er forskelle på det danske arbejdsmarked. I store dele af det kreative arbejdsmarked vil traditionelle beskæftigelsestilbud ikke være retvisende. Det skyldes bl.a.
 - at en høj grad af midlertidige projektansættelser eller enkeltstående begivenheder med et tilknyttet dagshonorar. Musikere er f.eks. ofte hyret til separate koncerter og modtager enkeltstående honorarer herfor.
 - at "relevant beskæftigelse" ofte også er dannelse af egen (enkeltmands)virksomhed.
 - at deltidsbeskæftigelse inden for andre ikke beslægtede erhverv ofte bruges til at skaffe nødvendig indkomst, så man kan opretholde et kunstnerisk/kreativt virke mhp. at få fodfæste inden for ens primære erhverv.
- Der bør foretages en analyse af, hvilke datakilder der i stedet vil være retvisende og relevante at bruge.

Generelt om regeringens udspil til uddannelsesreform:

- Dansk Erhverv har længe har talt for flere af de nævnte initiativer. Hvis det for alvor skal gøre en forskel i forhold til behovet for relevant og højt kvalificeret arbejdskraft indenfor de kreative erhverv, er der dog behov for at forslagene suppleres med flere andre tiltag, som nedenfor anført under 'Dansk Erhverv foreslår'.

Dansk Erhverv foreslår flg. tiltag inden for uddannelser målrettet de kreative erhverv:

- Fagsammensætningen skal tilpasses for en række specifikke uddannelser, så:
 - Uddannelserne tilpasses erhvervslivets behov. Det kunne fx ske ved at nedsætte midlertidige aftagerpaneler for disse uddannelsesretninger, der kan komme med anbefalinger til ændringer af studierne. Aftagerpanelerne skal bl.a. inddrage erfaringer fra udenlandske uddannelsesinstitutioner.
- Uddannelserne indenfor udvalgte brancher, f.eks. design og spiludvikling, skal fokuseres og styrkes. Der er i dag for mange uddannelses tilbud på for mange institutioner. Uddannelserne skal i højere grad samles, så forskningsmiljøerne styrkes.
- Uddannelserne skal knyttes tættere til erhvervslivet. Der skal derfor være fokus på at praktik, studiejob eller erhvervskandidatforløb i højere grad spiller sammen med en videregående uddannelse:
 - Erhvervskandidatuddannelsen bør fremmes på flere videregående uddannelser, der leder ind til de kreative erhverv. Det skal være muligt at indgå i arbejdsstyrken med en bacheloruddannelse og erhverve sig en kandidatgrad imens man arbejder. Derved sikres tættere dialog og kalibrering af erhvervslivets behov og uddannelsernes tilbud.
 - Studierelevant erhvervsarbejde skal samtænkes mere med studierne. Og egentligt meritgivende studiearbejde bør overvejes, dertil bør praktikforløb udbredes.

- Det skal sikres, at uddannelserne afspejler udviklingen på it-området, så den fag-specifikke uddannelse og it-kompetencer løbende integreres.
 - Dansk Erhverv er enig i behov for at øge kvaliteten på de videregående uddannelser, så vores uddannelser får international højde. Der skal bl.a. investeres i flere konfrontationstimer, bedre samspil mellem teori og praksis og opkvalificering af undervisningskompetencer og eksamensformer.
 - Konkret kan fagfolk fra erhvervslivet frikøbes og påtage sig undervisningsopgaver på uddannelsesinstitutionerne.
- Efteruddannelse skal sikre, at medarbejdere har de nødvendige kvalifikationer. Indenfor visse brancher er der skabt en kultur, hvor medarbejdere 'arbejder sig op' og erhverver sig kompetencer gennem deres virke og ikke gennem uddannelse.
 - Det er afgørende, at finansiering af mere efteruddannelse ikke væltes over på arbejdsgiverne.
 - Det skal sikres, at der tilbydes efteruddannelsesforløb indenfor de mere forretningsnære områder som ledelse, administration, planlægning og projektstyring, så medarbejdere løbende opkvalificeres og modnes ift. at indtage ledende stillinger.
 - Det skal sikres, at der tilbydes efteruddannelsesforløb indenfor digitale områder som programmering, it-sikkerhed og data-sikkerhed, så der skabes 'integratorer', der forstår at integrere forretningsnære områder med it-kompetencer.